

О. В. Побережець

д.е.н., проф.

СТРУКТУРУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Сучасні процеси функціонування та трансформації управлінської діяльності є причиною появи нових видів капіталу, які віддзеркалюють потреби системи управління суб'єктом господарювання. Ви-

окремлення інтелектуального капіталу є наслідком розвитку можливостей управлінського капіталу та впливом цифровізації та діджиталізації національної економіки.

Зміст інтелектуального капіталу розкривається через дослідження його складових сегментів, враховуючи критерії та параметри. Окремі автори, визначають інтелектуальний капітал через наступні взаємопов'язані аспекти:

- цінність, що визначається як актив, здатний приносити дохід;
- система, що являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів;
- процес, який відображає наявність відтворювальних характеристик, пов'язаних із кругообігом;
- результат, що означає пріоритет у процесі споживання [1].

На думку науковців Л. Едвінсона та М. Мелоуна в інтелектуальному капіталі чітко розмежовуються дві головні складові: людський (humancapital) і структурний капітал (structuralcapital). З іншого боку, структура інтелектуального капіталу включає людський, структурний і клієнтський капітал., або людський і технологічний капітал [2].

Важливо на першому етапі оцінити варіативність підходів, які забезпечують визначення базових аспектів для побудови структури інтелектуального капіталу.

Узагальнення наукових підходів до структурування інтелектуального капіталу в економічному аспекті дозволило визначити наступні ключові риси, а саме:

- матеріальні: активи – це об'єкти штучного інтелекту, новітні технології, інформаційні системи корпоративної безпеки; витрати на утримання науково-виробничих лабораторій (дослідження і розробки); ресурси – промислові зразки;
- нематеріальні: активи – це інтелектуальна власність (патенти, авторські права, товарні знаки) та система збирання і захисту інформації, цифрові технології, витрати на навчання й утримання корпоративних навчальних центрів, цифрові ресурси [1].

Процеси цифровізації продукують появу нових сегментів інтелектуального капіталу, які покращують системність та функціональність з підвищенням результативності управлінської діяльності.

Зазначимо, що розгляд структури інтелектуального капіталу за складовими, враховує окремі критерії, а саме: забезпечення отримання економічного ефекту такапіталізація майна, а також можливість

вимірювання з чітким визначенням результатів діяльності суб'єкта господарювання.

Підвищення інтелектуальної складової людського капіталу є запорукою ефективного використання ресурсного потенціалу підприємства, матеріального, фінансового характеру.

Поява штучного інтелекту дещо змінила систему інтелектуального капіталу, з одного боку, формуючи додаткові можливості, але з іншого, вимагаючи перманентного контролю над методами управління, які диктуються сучасністю.

Враховуючи результати досліджень, інтелектуальний капітал відноситься до нематеріальних активів суб'єктів господарювання, які сприяють її вартості та конкурентній перевазі. На відміну від фізичних або фінансових активів, інтелектуальний капітал охоплює нематеріальні ресурси, такі як знання персоналу, досвід управлінців, інновації, відносини та організаційні процеси. Зауважимо, що інтелектуальний капітал включає три основні категорії: людський, структурований та реляційний капітал.

У свою чергу, людський капітал включає знання, навички, досвід і здібності окремих осіб в організації. Він охоплює такі фактори, як досвід співробітників, талант, креативність і лідерство. Саме інвестиції в навчання, освіту та професійний розвиток сприяють розвитку та збільшенню людського капіталу.

Структурний капітал відноситься до організаційної інфраструктури, систем, процесів та інтелектуальної власності, які підтримують створення та використання знань в організації. Він включає патенти, товарні знаки, авторські права, бази даних, організаційну культуру, процедури та інформаційні системи. Даний сегмент сприяє обміну знаннями, співпраці та інноваціям серед працівників.

Важливим компонентом є реляційний капітал, який охоплює відносини, мережі та взаємодії, які підприємство має зі своїми зацікавленими сторонами, включаючи клієнтів, постачальників, партнерів, інвесторів і спільноти. Це включає в себе репутацію бренду, лояльність клієнтів, відносини з постачальниками, стратегічні альянси та соціальні мережі. Побудова та підтримка міцних відносин із зацікавленими сторонами покращує репутацію організації, довіру та позицію на ринку.

Цифровізація національної економіки суттєво впливає на розвиток і управління інтелектуальним капіталом, розробляючи можли-

вості та формуючи виклики. Процес цифровізації сприяє системному та багатоаспектному розвитку інтелектуального капіталу через:

- створення та обмінзнаннями, інформацією:оцифрування полегшує формування, зберігання та поширення знань. Онлайн-інструменти для співпраці, цифрові платформи та хмарні системи дозволяють співробітникам обмінюватися ідеями,досвідом і найкращими практиками в реальному часі за межами географічних кордонів, сприяючи постійному навчанню та інноваціям;
- аналітичні процеси: відбувається генерування масивів даних із різних джерел, надаючи цінну інформацію для прийняття рішень і створення знань. Удосконалена аналітика, алгоритми штучного інтелекту допомагають суб'єктам господарювання отримувати корисну інформацію, що сприяє ефективному стратегічному плануванню, розробці продуктів і залученню клієнтів;
- віртуальна співпраця: інструменти віртуальної співпраці, платформи для відеоконференцій і програмне забезпечення для управління проектами сприяють безперерйному спілкуванню та співпраці між співробітниками, незалежно від їх фізичного розташування.
- цифрова трансформація процесів:оптимізація та автоматизація бізнес-процесів, оптимізуючи операційну ефективність і продуктивність. Ініціативи цифрової трансформації, такі як роботизована автоматизація процесів (RPA), автоматизація робочих процесів і цифрові системи управління робочими процесами, підвищують організаційну гнучкість, оперативність і конкурентоспроможність.
- адаптивність прийняття управлінських рішень на основі даних:забезпечення системності процесів прийняття рішень, дозволяючи швидко реагувати на зміну динаміки ринку та вподобань клієнтів. Аналітика даних у режимі реального часу, прогнозне моделювання та інструменти бізнес-аналітики (BI) надають цінну інформацію для стратегічного планування, розробки продукту та оптимізації продуктивності.

Таким чином, структуризація інтелектуального капіталу відбувається під впливом сучасних процесів цифровізації, які продукують як можливості розвитку, так і певні проблемні аспекти, які можливо

нейтралізувати при своєчасному виявленні. Підкреслимо, що інтелектуальний капітал необхідний для стимулювання інновацій, сприяння навчанню та адаптації, а також для підтримки конкурентних переваг. Ефективне управління та використання інтелектуального капіталу дозволяє підприємствам створювати цінності, відрізнятись від конкурентів та досягати стратегічних цілей.

Список використаної літератури

1. Нечипорук Н. В., Мамметдурдиев М. Формування структури інтелектуального капіталу підприємства. *Науковий вісник національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2021, № 1-2. URL: http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/6171/1/Vis-1-2-2021-Verstka_28-12-43-50.pdf

2. Коритько Т. Ю., Бриль І. В. Інтелектуальний капітал підприємства та його оцінка в умовах цифровізації. *Економіка промисловості*. 2021. № 1 (93). URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/179498/6-Korytko.pdf?sequence=1>.